

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่าง ๆ ของโลกยุคโลกาภิวัตน์มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในทุกประเทศรวมถึงประเทศไทย ซึ่งจำเป็นจะต้องตื่นตัวและเร่งพัฒนาประเทศตามแนวทางทุนนิยม เพื่อไล่ตามให้ทันกับประเทศในซีกโลกตะวันตก แต่แนวทางการพัฒนาดังกล่าวเป็นการพัฒนาที่ไม่สมดุล ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคมไทยอย่างมาก กล่าวคือ เกิดช่องว่างระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบท คือความเจริญทางเทคโนโลยีเกือบทั้งหมดจะรวมอยู่ที่ส่วนกลางโดยชนบทของไทยยังประสบกับปัญหาขั้นพื้นฐาน เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาภัยแล้ง ปัญหาขาดแคลนที่ดินทำกิน การพัฒนาเท่าที่ผ่านมาจึงไม่ได้มีส่วนช่วยให้ชนบทซึ่งเป็นรากฐานของสังคมไทยมีความเข้มแข็งขึ้นเลย

การพัฒนาชนบทไทยหรืออีกนัยหนึ่งคือการทำให้ชนบทมีสภาพใกล้เคียงกับความเป็นเมืองมากขึ้น (modernization) กลับเป็นตัวเร่งให้ชนบทล่มสลายเร็วขึ้น นับแต่การพัฒนาทางด้านวัตถุ เช่น ถนน ไฟฟ้า ระบบชลประทาน ฯลฯ ที่ไม่เพียงแต่ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่สะดวกสบายขึ้น แต่ยังนำลัทธิบริโภคนิยม (consumerism) เข้าสู่หมู่บ้านด้วย การส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชเชิงเดี่ยว (mono-crop) เพื่อค้าขาย ซึ่งทำลายโครงสร้างสังคมชนบทและความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติลงอย่างสิ้นเชิง รวมทั้งสภาพระบบการศึกษาที่ไม่สอดคล้องสัมพันธ์กับวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งทำลายภูมิปัญญาและความภูมิใจในท้องถิ่น (รัศมี ก่อพงศ์พนา, 2543, หน้า 1) ดังนั้นปัจจัยที่จะสามารถแก้ปัญหของสังคมชนบทได้ก็คือ การจัดการศึกษาที่ส่งเสริมให้เยาวชนและพลเมืองในชาติ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต สามารถแยกแยะข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่มากมายได้ว่า ข้อมูลใดเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด การศึกษาจะต้องมีลักษณะบูรณาการเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ ให้เป็นองค์รวมทั้งวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และจิตใจ โดยเริ่มจากการศึกษาข้อมูลภายในท้องถิ่นหรือจังหวัดที่ตนอาศัยอยู่ ข้อมส่งเสริมให้เกิดความรัก ความภูมิใจในท้องถิ่นของตน และเพื่อพัฒนาสังคมไทยต่อไป

ปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ในสถานศึกษาทุกสังกัด ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 โดยเปิดโอกาสให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรในรายละเอียดเป็นของ

ตนเองให้สอดคล้องกับสภาพชุมชนและสังคมได้อย่างเต็มที่ สำหรับเรื่องการศึกษาเกี่ยวกับจังหวัด และท้องถิ่นที่คนอาศัยอยู่นั้น เดิมในหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533) จัดให้อยู่ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต แต่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้ปรับเปลี่ยนมาอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ลักษณะเนื้อหานั้นสามารถเชื่อมโยงและบูรณาการร่วมกับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยมุ่งให้ผู้เรียน ได้ใช้ความรู้ที่มีความหมาย เพื่อการตัดสินใจ การสำรวจตรวจสอบ การสืบค้น การสร้างสรรค์ สิ่งต่าง ๆ และนำทางตนเองและผู้อื่น เชื่อมโยงความรู้ที่เรียนรู้จากโลกแห่งความเป็นจริงในชีวิตได้

สำหรับการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533) เนื้อหาเรื่องจังหวัดของเรา จัดอยู่ในหน่วยย่อยที่ 1 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต แต่ปัจจุบันหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้ปรับเปลี่ยนเรื่อง จังหวัดของเรา มาอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยกำหนดให้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจลักษณะเฉพาะต่าง ๆ ในท้องถิ่นของตน และเกิดความรัก ความภูมิใจในท้องถิ่นของตน เท่าที่ผ่านมาจาก การศึกษาปัญหาการศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และวัฒนธรรม ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2533, หน้า 18) ระบุว่าจัดการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร โดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตบางระดับชั้นการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ซึ่งงานวิจัยของ เจริญเกียรติ ภู่งกุล (2534, หน้า 57) และคันสนีย์ สุริยาวัณย์ (2532, หน้า 53) พบว่าการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ประสบปัญหาการขาดสื่อการสอนที่ตรงจุดมุ่งหมายและเนื้อหาที่ต้องการสอน ทั้งนี้การที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2539, หน้า 71) ระบุว่าต้องการจัดให้มีสื่อและอุปกรณ์ที่จำเป็นในการพัฒนาการศึกษาอย่างเพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด ดังนั้นครูจะต้องศึกษาหลักสูตร กระบวนการ พร้อมทั้งนำทฤษฎีการเรียนการสอนต่าง ๆ มาใช้และปรับปรุงเนื้อหาให้สัมพันธ์สอดคล้องกับสภาพชีวิตที่เป็นจริงของตัวนักเรียน สภาพชีวิตชุมชนที่เขาอยู่ เพื่อให้ นักเรียนได้จบออกมาเป็นสมาชิกที่ดี มีประสิทธิภาพ สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขในสังคมนั้น ๆ (แรมสมร อยู่สถาพร, 2538, หน้า 106)

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ทุกเวลาและทุกสถานที่ เรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท เน้นสื่อที่ผู้เรียนผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง สื่อในการจัดการเรียนรู้ต้องมีความหลากหลาย ทั้งสื่อธรรมชาติและสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่น ๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้เป็นไป

อย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนติดตาม เข้าใจได้ง่าย และรวดเร็วขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางลึกซึ้งต่อเนื่องตลอดเวลา จากการสำรวจของกระทรวงศึกษาธิการพบว่า สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือที่นักเรียนนิยมนำมาอ่านมากที่สุด คือหนังสือการ์ตูนซึ่งนักเรียนชั้นประถมศึกษาชอบอ่านร้อยละ 96.48 ส่วนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชอบอ่านร้อยละ 94.91 (อ้างถึงใน วาสนา ชาวหา, 2522, หน้า 75) สอดคล้องกับการวิจัยของ คินเคอร์ และลาร์ริช (อ้างถึงใน สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2532, หน้า 1) ที่สรุปไว้ตรงกันว่า การ์ตูนเข้ามามีบทบาทกับชีวิตประจำวันของเด็กมากขึ้น สิ่งที่อยู่รอบตัวไม่ว่าจะเป็นเครื่องใช้ประจำวันเล็กๆ น้อยๆ ของเด็กล้วนมีภาพการ์ตูนประกอบอยู่เสมอ นอกจากนั้น รัตนา ฤชาฤทธิ์ (2533, หน้า 67) รายงานว่า แท้ที่ผ่านมามีบางประเทศได้นำการ์ตูนมาเป็นหนังสือเรียนแล้ว เช่น ประเทศญี่ปุ่น มีหนังสือการ์ตูนเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์และประวัติศาสตร์ มีเนื้อหาเช่นเดียวกับตำราแต่อ่านง่าย เพราะเป็นหนังสือการ์ตูน ส่วนประเทศแถบยุโรปก็มีตำราที่เป็นหนังสือการ์ตูนแล้วโดย คินเคอร์ (Kinder, 1959, p. 68) เคยทำการสำรวจการใช้การ์ตูนประกอบการสอนของครูระดับมัธยมศึกษา 300 คน พบว่าการ์ตูนมีประโยชน์มากที่สุดสำหรับครูที่สอนวิชาสังคมศึกษา คณิตศาสตร์ และการสอนภาษา ดังนั้นหนังสือเรียนที่เป็นการ์ตูน ถ้ามีการเขียนเรียบเรียงอย่างดีและถูกต้องแล้ว จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมากเพราะหนังสือการ์ตูนให้เนื้อหาที่มีความรู้ถูกต้อง และยังทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน ซึ่งในหนังสือเรียนไม่มี จึงทำให้ผู้เรียนที่เรียนจากหนังสือการ์ตูนสามารถเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี จำเนื้อหาได้แม่นยำ และจำได้นานอีกด้วย

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะนำเอาเนื้อหาจากสาระการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดของเรา มาจัดทำเป็นหนังสือภาพการ์ตูนสำหรับสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และผู้วิจัยคาดว่าหนังสือภาพการ์ตูน ดังกล่าวจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้น ทั้งยังเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาเกี่ยวกับจังหวัดและท้องถิ่นของตน ตลอดจนถือเป็นการทดลองใช้สื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่จะประกาศใช้ทั่วประเทศในปีการศึกษา 2546 โดยเริ่มจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 และต่อเนื่องจนครบทุกชั้นปีในปีการศึกษา 2548

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง จังหวัดชลบุรี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 ระหว่างการสอนโดยใช้หนังสือภาพการ์ตูนกับการสอนแบบปกติ

ความสำคัญของการวิจัย

1. ช่วยให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้ทราบถึงความแตกต่างในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง จังหวัดชลบุรี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการสอนโดยใช้หนังสือภาพการ์ตูนกับการสอนแบบปกติ
2. สามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
3. ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถนำเอาความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

ตามนุษิตฐานของการวิจัย

นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้หนังสือภาพการ์ตูนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง จังหวัดชลบุรีสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนวัดกลางคอน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายจำนวน 46 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 23 คน และกลุ่มควบคุม 23 คน
2. ตัวแปรที่ศึกษา
 - 2.1 ตัวแปรต้น คือ วิธีสอน แบ่งออกเป็น
 - 2.1.1 วิธีสอนโดยใช้หนังสือภาพการ์ตูนประกอบการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
 - 2.1.2 วิธีการสอนปกติ ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
 - 2.2 ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง จังหวัดของเรา
3. เนื้อหาที่ใช้ทดลอง คือ เรื่องจังหวัดชลบุรี โดยศึกษาจากคู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยแบ่งเป็นหัวเรื่องย่อย ดังนี้

3.1 องค์ประกอบทางภูมิศาสตร์

3.1.1 ภูมิประเทศ

3.1.2 ภูมิอากาศ

3.1.3 อาณาเขตติดต่อ

3.1.4 การคมนาคม

3.1.5 ทรัพยากรธรรมชาติ

3.1.6 ประชากร

3.2 ประวัติและความสำคัญ

3.3 สิ่งสำคัญในจังหวัด

3.3.1 สถานที่สำคัญ

3.3.2 บุคคลสำคัญ

3.3.3 วัตถุสำคัญ

3.4 ศิลปวัฒนธรรมของจังหวัด

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 แบ่งเป็นเวลาเรียน 8 วัน วันละ 2 คาบ คาบละ 50 นาที ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน 1 คาบ และหลังเรียนอีก 1 คาบ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. หนังสือภาพการ์ตูนประกอบการเรียน หมายถึง หนังสือที่มีภาพการ์ตูนดำเนินเรื่องราวต่อกันไปโดยมีคำบรรยายและบทสนทนาประกอบ จัดทำเป็นหนังสือภาพการ์ตูน 4 สี เรื่อง จังหวัดชลบุรี แบ่งออกเป็น 4 เล่ม ตามหัวเรื่องย่อย คือ

1.1 องค์ประกอบทางภูมิศาสตร์

1.2 ประวัติและความสำคัญ

1.3 สิ่งสำคัญในจังหวัด

1.4 ศิลปวัฒนธรรมของจังหวัด

2. การสอนโดยใช้หนังสือภาพการ์ตูน หมายถึง การจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากหนังสือภาพการ์ตูน โดยมีขั้นตอนการสอนดังนี้

2.1 จั้มนำเข้าสู่บทเรียน

2.1.1 ทบทวนพื้นฐานความรู้เดิมเพื่อให้นักเรียนมีความพร้อมและสนใจที่จะเรียน

2.1.2 ชี้แจงวิธีการใช้หนังสือภาพการ์ตูน โดยเมื่อเรียนจบในแต่ละคาบแล้ว นักเรียนสามารถนำหนังสือภาพการ์ตูนกลับบ้านได้

2.2 ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนการสอน

2.2.1 ครูแจกหนังสือภาพการ์ตูนให้นักเรียนอ่านในคาบเรียน คนละ 1 เล่ม ใช้เวลาประมาณ 25 นาที

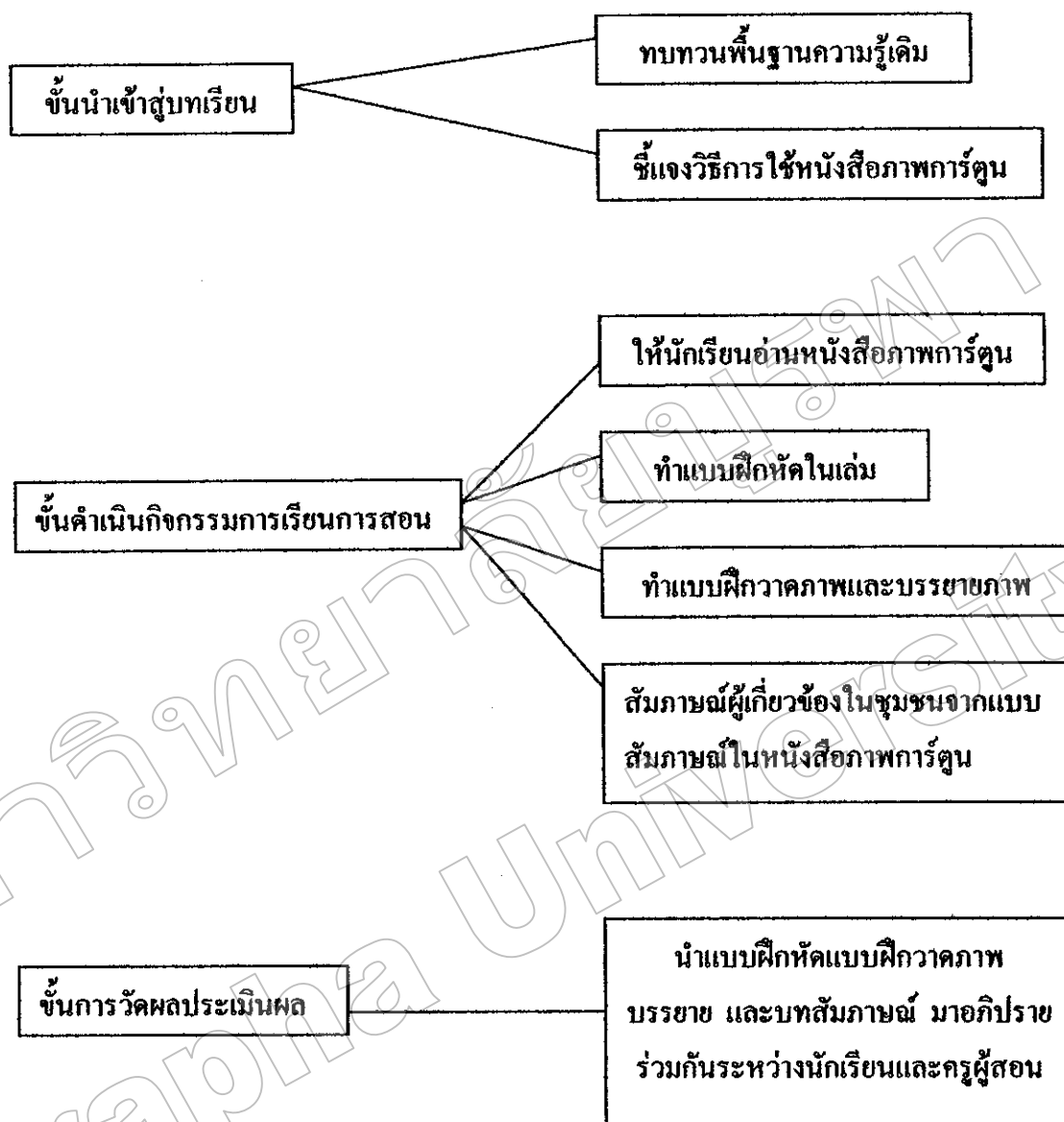
2.2.2 ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดภายในหนังสือภาพการ์ตูน โดยสามารถพลิกหาคำตอบจากเนื้อหาในหนังสือภาพการ์ตูน ถ้านักเรียนมีปัญหาที่เปิดโอกาสให้สอบถามและครูตอบปัญหาข้อสงสัยของนักเรียน

2.2.3 ให้นักเรียนทำแบบฝึกวาดภาพและบรรยายภาพ ซึ่งมีอยู่ในหนังสือภาพการ์ตูนที่ครูแจกให้

2.2.4 ให้นักเรียนนำเสนอแบบสัมภาษณ์ในหนังสือภาพการ์ตูน โดยนำเสนอแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์บุคคลที่สามารถให้ความรู้ในหัวเรื่องที่นักเรียนสนใจได้โดยนำมาส่งในครั้งต่อไป

2.3 ขั้นสรุปโดยให้นักเรียนนำผลงานจากแบบฝึกหัดแบบฝึกวาดภาพ และบรรยายภาพและแบบสัมภาษณ์มานำเสนอหน้าชั้นเรียน โดยมีครูช่วยตอบปัญหาและข้อสงสัยของนักเรียน

2.4 ระยะเวลาทดลองทั้งหมด 8 วัน วันละ 2 คาบ คาบละ 50 นาที โดยใช้หนังสือภาพการ์ตูน 4 เล่ม เล่มละ 4 คาบ

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการสอนโดยใช้หนังสือภาพการ์ตูน

3. การสอนแบบปกติ หมายถึงการดำเนินการเรียนการสอน เรื่องจังหวัดของเรา ตามแผนการจัดการเรียนรู้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของ กระทรวงศึกษาธิการตามหัวเรื่องย่อยดังนี้

3.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

3.1.1 ครูนำสื่อการสอน เช่น แผนที่หรือรูปภาพให้นักเรียนสังเกตแล้วอธิบายถึงความสำคัญ

3.2 ขั้นดำเนินการเรียนการสอน

3.2.1 นักเรียนร่วมสนทนาซักถามข้อมูล พร้อมกับครูตั้งคำถามให้นักเรียนค้นหาคำตอบจากแผนที่

3.2.2 นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็นถึงข้อดีข้อเสียจากข้อมูลที่ได้ในการสนทนาของสภาพที่ตั้งของจังหวัด

3.2.3 ครูแจกใบงานให้นักเรียนแบ่งทำเป็นกลุ่ม

3.2.4 ครูแจกใบงานให้นักเรียนไปค้นคว้าเรื่องประวัติความเป็นมาของจังหวัด

3.3 ขั้นสรุป

3.3.1 ครูอธิบายเพิ่มเติมถึงสิ่งสำคัญที่นักเรียนควรทราบพร้อมให้นักเรียนซักถามข้อสงสัย

3.3.2 ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด โดยให้นำมาส่งในครั้งต่อไป

ระยะเวลาในการเรียนทั้ง 4 หัวเรื่องย่อย ใช้เวลา 8 วัน วันละ 2 คาบ คาบละ 50 นาที

4. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง เครื่องมือวัดความรู้ความสามารถของนักเรียน หลักจากเรียนจบบทเรียนทั้งหมดแล้ว ทั้งกลุ่มที่สอนโดยใช้หนังสือภาพการ์ตูนและกลุ่มที่สอนแบบปกติ โดยผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 30 ข้อ เป็นแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก